

CHYTRÁČKA

STÁTNÍ DIVADLO OSTRAVA

Návrh kostýmu
Chytračky

CARL ORFF

narozen 10. 7. 1895 v Mnichově, absolvent Mnichovské hudební akademie, žák Heinricha Kaminského, zaujímá v moderní německé dramatické hudbě významné novátorské místo. Divadelní zkušenosti (ze své korepetitorské a dirigentské činnosti) a schopnost vytvářet vlastní libreta umožnily mu šířeji obsáhnout literární témata schopná hudebně dramatického zpracování. Precizně seznámen s tvorbou všech epoch soustředil svůj zájem na starou (zejména renesanční) hudbu a k počátkům divadla. Ve volbě svých námětů se vrací často hluboko do minulosti (scénic. oratorium „Barmina burana“ komponována na středověké rukopisy, „Catulli Carmina“ s použitím Catullovyh básní, Antígona na starý Sofokův text.

Lidový námět zpracovává „Agnes Bernauerová“, „Velikonoční hra“ a konečně nejúspěšnější z nich „Chytračka“, jejíž vznik spadá do let 1941—42, provedení r. 1943 ve Frankfurtu nad Mohanem.

Chytračka je pohádka pro dospělé, poněkud hrubšího zrna, připomínající lidové pouťové hry. Odehrává se na dvoji scéně, komentována na forbině třemi pobudy. Do jejich úst vložil Orff silnou společenskou a sociální obžalobu, namířenou proti nacismu. Rozum, cit a právo vítězí nad násilím a hrubou převahou. To je základní idea díla.

Orff sám nenazývá Chytračku operou. Je to útvar nezvyklý a interpretačně velmi náročný. Próza zde hraje velkou roli, a to jak ve volné formě, tak rytmičovaná, doprovázená orchestrem. Děj přechází ze sólisty na orchestr, či vypravěče. Výsledek je zvláštní scénický útvar, který není operou v obvyklém slova smyslu, jehož celková působivost je však pozoruhodná.

HOVOŘÍ REŽISÉR:

Nastudování a uvedení opery XX. století na dnešní jeviště je stále ještě záležitostí ojedinelou a pro umělce příležitostí mimořádnou. Ověřit si své síly na skladbě hudebně náročné, která navíc vyžaduje perfektní herecký projev, překonání pěveckých potíží a inscenačních překážek, je jistě pro každého z nás lákavé i za předpokladu, že veškeré naše úsilí nenajde patřičnou odezvu u běžného operního obecnstva. Není ovšem možné v dnešní době vytvářet operní repertoár z děl XIX. století a zcela opomíjet moderní hudebně dramatickou tvorbu. Na dnešním představení máme před sebou dvě opery, jejichž tvůrci představují přímo svým dílem nový směr v hudebním myšlení. Jejich celá tvorba je poznamenána zápasem se starými vyjadřovacími prostředky, je reakcí na přeživší se romantismus, na wagnerovský pathos a hledá osvěžující pramen v lidovém folklóru.

Návrh kostýmu
III. pobudy

Autor první opery **Maurice Ravel** je z těch, kteří stojí na začátku tohoto snažení. Mistr klavíru a barevného orchestru si trochu zažertoval v této opeře. Rytmy španělských tanců podmalovávají miniaturní árie této komedie společenských typů. Skladatel se vysmívá s jemnou decentní ironií měšťákům. Tímto směrem je i veden náš herecký projev, jemná drobnokresba, viděná očima Seuratova Nedělního odpoledne.

Carl Orff, jeden z mladší generace hudební avantgardy XX. století, našel svůj výraz ve znovu objevených středověkých intonacích a rytmech. Chytračka je dílem vynikajícího dramatika, který znal dokonale ze své dirigentské praxe všechny hudebně dramatické styly. Je to spontánní strhující dílo, inspirované středověkým lidovým divadlem. Naším vzorem pro herecký projev byla tedy bezprostřednost lidových herců a museli jsme se vrátit až k našemu mastičkáři, k lidovým pašijím a fraškám, kde jsme hledali východisko našeho inscenačního postupu.

Miloslav Nekvasil

CARL ORFF:

Často se ptám, proč pro své nynější scénické práce skoro vždy vybírám starý materiál, pověsti a legendy. Necítím je jako staré, ale především jako přesvědčivé. - Časové momenty mizí a zůstává jejich duchovní síla. Mám hlavní zájem o vyjádření spirituální reality. Píši pro divadlo, abych vyjádřil duchovní vztahy.

Návrh kostýmu
I. pobudy

OBSAH OPERY

Byl jeden sedlák o ten vyoral na poli zlatý moždíř. I rozhodl se odevzdat jej králi. Dcera ho zrazovala, král prý ho určitě bude podezírat, že zatajil paličku, která k moždíři náleží. A taky se tak stalo. Sedláka uvěznil a ten nařiká, že neposlechl svou chytrou dceru. Tak se král dozví o Chytračce a nechá si ji předvoiat. Dává dívce tři hádanky, ona je uhadne a král ohromen její chytrostí a půvabem se s ní ožení a otce propustí na svobodu.

Ke třem pobudům, kteří komentují děj pohádky, přichází mezkař s prosbou, aby mu pomohli vyřešit spor s oslařem. Král s Chytračkou hrají u okna partii šachu, když mezkař s pobudy i nešťastným oslařem mu předvádějí celou událost. Oslař nechal na noc oslící v hostinci ve stáji, kde i mezkař uvázal svého mezka. Ráno našli ve stáji novorozené oslátko.

Protože leželo blíže mezkovi, prohlašuje mezkař oslátko za svůj majetek. Copak může mezek vrhnout oslátko?

Spor končí pračkou a král rozmrzen, že prohrál partii šachu vysloví nespavedlivý rozsudek ve prospěch mezkaře.

Královna však slíbí oslařovi pomoc. Poradí mu, aby s rybářskou sítí lovil na ulici ryby a na králův dotaz má odpovědět, že když mezek může rodit oslátka, snad se mu podaří i na ulici chytit ryby. Král pochopil, že je to Chytraččina lest. Dá oslaře uvěznit a Chytračku vypovídá z domu. Může si však vzít z domu co je jí nejmilejší. Při poslední večeři však Chytračka králi nasype do vína máku a uspí jej. Spícího manžela pak nechá v truhle přenést domů.

Král pak usmířen její láskou prohlašuje, že Chytračka je opravdu ze všech nejchytřejší.

Návrh kostýmu
II. pobudy

OPERA STÁTNÍHO DIVADLA V OSTRAVĚ,
LAUREÁT STÁTNÍ CENY

CARL ORFF

CHYTRAČKA

Příběh o králi a chytré ženě

Libreto: Carl Orff

Český text: Jiří Joran

Dirigent: Pavel Vondruška

Scéna: Vladimír Šrámek,

Režisér: Miloslav Nekvasil

nositel vyznamenání

Choreografie: zasloužilý umělec

„Za vynikající práci“

Emerich Gabzdyl

Kostýmy: Bedřiška Ustohalová

Král	Čeněk Mlčák j. h.
Sedlák	Karel Průša zasl. umělec
	Jiří Herold
	Jan Kyzlink
Sedláková dcera .	Jitka Kovaříková
Zalářník	Rudolf Juza
Oslář	Josef Abel
	Jan Janda
Mezkař	Radoslav Svožil
I. pobuda	Lubomír Procházka
II. pobuda	Vojtěch Zouhar
III. pobuda	Karel Hanuš

Inspicent: Jaroslav Deršák

Napovídá: Libuše Bílková

Karel Raška

Marie Pečínková

Korepetice: Jaromír Šalomoun

Premiéra 24. září 1966 v Divadle Zdeňka Nejedlého.

Pro každou

příležitost

Vás

módně

oblékne

MÓDNÍ DŮM OSTRAVICA

Carl Orff: Chytračka – Maurice Ravel: Španělská hodinka. Program vydalo Státní divadlo v Ostravě v redakci prom. hist. Evy Sýkorové. Grafická úprava Bedřiška Ustohalová, Miroslav Tittler, typografická úprava Rud. Mikeska. – Vytiskly Moravské tiskařské závody, n. p., závod Ostrava, provoz 22, Hollarova 14. Cena 2 Kčs. T 11 – 6368